
Kyrkomötet

Tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2016:4

Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2016:9 med vissa förslag om tidsbegränsad anställning som kyrkoherde, om uppdrag till kyrkostyrelsen att verka för en förändrad roll för domkapitlet vid anställning av kyrkoherde och om att se över möjligheterna att återkomma till 2017 års kyrkomöte med förslag avseende kyrkoherdeutbildning. Utskottet menar att den självständighet i ämbetsutövningen som måste prägla kyrkoherdens uppdrag medför att det inte ska införas en ordning med tidsbegränsade anställningar som kyrkoherde. Frågor om domkapitlets roll menar utskottet kan hanteras vid de årliga domkapitelsöverläggningarna. Utskottet pekar på att kyrkostyrelsen avser att lämna en slutrapport till kyrkomötet 2017 om kyrkoherdeutbildning. Mot bakgrund av de överväganden och förhållanden i övrigt som utskottet redovisar föreslås att motion 2016:9 ska avslås.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

1. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 1.
2. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 2.
3. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 3.
4. Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9, punkt 4.

Motionens förslag

Motion 2016:9 av Gunilla Eldebro m.fl., Tidsbegränsad anställning som kyrkoherde

1. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över möjligheterna till tidsbestämda anställningar för kyrkoherdar, förslagsvis fem år, med möjlighet till förlängning.
2. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att verka för att domkapitlet får större inflytande och en tydligare roll, dels mot kyrkoordningens formella krav, dels mot de särskilda krav på bl.a. ledarskap som ställs för den aktuella tjänsten.
3. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheterna att kyrkoherden som grund har en anställning som komminister i stiftet.
4. Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att se över möjligheterna att till kyrkomötet 2017 återkomma med en förnyad kyrkoherdeutbildning.

Yttrande från Läronämnden

Läronämnden har yttrat sig över motion 2016:9 i Ln 2016:6y, *bilaga 1*.

Bakgrund

I skrivelsen *Styrning och ledning* (KsSkr 2009:5) noterades att det torde förekomma tidsbegränsade förordnanden för kyrkoherdar i vissa stift. Man angav att det inte fanns något uttryckligt förbud i kyrkoordningen mot sådana konstruktioner men konstaterade också att det inte är närmare klarlagt vad som gäller i frågan. I remissbehandlingen av det betänkande som låg till grund för kyrkostyrelsens skrivelse, *Styra och leda* (Svenska kyrkans utredningar 2008:1), hade Stiftsstyrelsen i Göteborgs stift menat att förslaget att kyrkoherden skulle leda all verksamhet borde kompletteras med en möjlighet att tidsbegränsa förordnandet som kyrkoherde och att det skulle vara möjligt att flytta kyrkoherdeuppgifterna till en annan präst om det inte fungerade.

Kyrkostyrelsen tillsatte hösten 2009 en utredning om tidsbegränsade förordnanden av kyrkoherden. Resultatet av arbetet lades fram i betänkandet *Tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar* (Svenska kyrkans utredningar 2010:2). I sitt förslag konstaterade utredaren, kyrkojurist Bengt Stigner, att det ”i kyrkoherdeuppgiftens karaktär ligger ett självständigt ansvar som har sin grund i ämbetet och att tidsbegränsade anställningsformer därför endast ska användas i de fall där de inte riskerar att komma i kollision med reglerna om tillsyn. Det avser såväl kyrkoherdens tillsyn över församlingen som domkapitlets tillsyn över kyrkoherden i lärofrågor och utövande av vigningstjänsten, dvs. de frågor som prövas vid befogenhetsprövning.” Det noterades att beslut som Svenska kyrkans överklagandenämnd fattat i ärenden med anknytning till utredningens uppdrag tjänar som prejudikat i frågan. Några förslag till ändringar i kyrkoordningen lades inte fram.

I ett beslutsprövningsärende hade ett domkapitel upphävt ett beslut av indelningsdelegerade att kyrkoherdeförordnandet i en församling skulle begränsas till tre år och att anställningsavtalet som kyrkoherde skulle omprövas efter tre år. Avtalet skulle kunna förlängas efter utvärdering från båda parter. En viss befattning som komminister skulle vara grundtjänst för den som var förordnad som kyrkoherde. Domkapitlets beslut överklagades till Överklagandenämnden som fastställde domkapitlets beslut (ÖN 33/2009). Överklagandenämnden redovisar relativt utförligt motiven för sitt ställningstagande. Man pekar på att det finns bestämmelser i kyrkoordningen som syftar till att värna prästens självständighet i ämbetsutövningen och det som har kallats ”den dubbla ansvarslinjen”. En ordning med ett tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande kan ses som en risk för att reglerna om befogenhetsprövning sätts ur spel. Det kan också finnas en risk för att kyrkoherden inte fullt ut kan utöva sitt tillsynsansvar, som också i vissa avseenden gäller gentemot kyrkorådet, om ”kyrkorådet, för det fall det föreligger missnöje med kyrkoherdens sätt att utöva sin tillsyn, väljer att inte förlänga kyrkoherdeförordnandet för en ’obekvämlig’ kyrkoherde”. Överklagandenämnden konstaterade att det givetvis kan finnas fall där det är befogat att vidta åtgärder för att avsluta ett chefskap, men det bör då föregås av en befogenhetsprövning enligt 31 kap. 14 § i kyrkoordningen. Överklagandenämnden menade alltså att ordningen med en tillsvidareanställning som komminister med ett samtidigt tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande strider mot kyrkoordningen.

Utredningen om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar tog också upp vissa arbetsrättsliga frågor. Det föreligger inte arbetsrättsliga hinder för tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde och gällande kollektivavtal ger möjlighet

att komma överens om lokala avtal i olika frågor, bl.a. avseende tidsbegränsade förordnanden för kyrkoherdar.

Kyrkostyrelsen redovisade i bilaga 3D i skrivelsen KsSkr 2011:2 *Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå år 2010* den fortsatta haneringen av utredningen om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar. Betänkandet hade sänts på remiss till alla stift, 52 samfälligheter och församlingar, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, fackliga organisationer och Svenska Kyrkans Unga. Allt som allt inkom 32 yttranden, bl.a. från alla stift och Arbetsgivarorganisationen. Sammanfattningsvis angavs att en övervägande del av remissinstanserna tillstyrkte utredningens slutsatser helt och hållet. Det var två församlingar som i likhet med Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation menade att tidsbegränsade anställningar borde tillåtas och avstyrkte utredningens förslag. Arbetsgivarorganisationen menade att om kyrkostyrelsen skulle ansluta sig till utredarens slutsatser borde kyrkomötet reglera förhållandena i kyrkoordningen eftersom man menade att Överklagandenämndens beslut inte hade gett tillräcklig vägledning. Kyrkostyrelsen beslutade våren 2011 att godta utredningens slutsatser att inga ändringar eller tillägg i kyrkoordningen ska göras och att genom sin skrivelse rapportera detta till kyrkomötet. Kyrkostyrelsens ställningstagande godtogs av kyrkomötet då det inte föranledde några åtgärder eller synpunkter vid behandlingen av årsredovisningen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2016:9.

I motion 2016:9 tas upp flera olika frågor som rör befattningen som kyrkoherde. Motionens rubrik pekar på att det är frågan om tidsbegränsning av förordnanden som kyrkoherde som är det centrala. Frågan om tidsbegränsade anställningsformer för kyrkoherdar har relativt nyligen varit föremål för en särskild utredning. Utredningen resulterade inte i några förslag till förändringar i gällande regelsystem. I utredningens betänkande redovisas ett beslut från Svenska kyrkans överklagandenämnd i ett ärende om tidsbegränsning av en anställning som kyrkoherde. Utredningen anger att beslutet tjänar som prejudikat i frågan om att inom ramen för gällande bestämmelser i kyrkoordningen tidsbegränsa förordnanden som kyrkoherde. Överklagandenämnden fann att ordningen med en tillsvidareanställning som komminister med ett samtidigt tidsbegränsat kyrkoherdeförordnande strider mot kyrkoordningen.

Utskottet är medvetet om att om man bara ser till de arbetsrättsliga förutsättningarna kan tidsbegränsade kyrkoherdeförordnanden vara möjliga. Det skulle gå att ändra gällande bestämmelser i kyrkoordningen så att de också medger tidsbegränsade förordnanden. Det kan dock i ett sådant fall krävas ändringar i bestämmelser av mer grundläggande karaktär. Utredningen om tidsbegränsade anställningsformer förordade en ordning med tillsvidareanställning. Principiella frågor om kyrkoherdens ställning fanns som grund för det ställningstagandet. Överklagandenämnden pekar på principiella överväganden rörande kyrkoherdens ställning som grund för kyrkoordningens bestämmelser.

Det går inte att alltför enkelt dra paralleller mellan vad som gäller för ett genom ekonomiska mått förhållandevis enkelt mätbart resultatriktat arbete inom näringslivet och ett långsiktigt arbete med att bygga fungerande församlingar.

Bestämmelser om kyrkoherdens uppdrag finns i 5 kap. 2 § i kyrkoordningen. Där sägs bl.a. att kyrkoherden utifrån avgivna vigningslöften och på eget ansvar ska fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen och att kyrkoherden har ansvar för

tillsyn över all verksamhet utifrån Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära. Det är av grundläggande betydelse att bestämmelserna om kyrkoherdens anställning skapar förutsättningar för det som stadgas om kyrkoherdens uppdrag och ställning. Bestämmelser om befogenhetsprövning syftar till att säkerställa varje prästs och därmed också kyrkoherdens självständiga ställning i sitt i prästvigningen av kyrkan som helhet givna uppdrag. Uppdraget kan också medföra att det i vissa situationer är rätt att vara obekvämt. Som framhållits av Överklagandenämnden riskerar en ordning med tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde att bestämmelserna om befogenhetsprövning sätts ur spel. Detta skulle, i motsats till vad som sägs i andra att-satsen i motion 2016:9, innebära en försvagning av domkapitlets ställning.

I motionen ges en kort redovisning av vissa resonemang i utredningen om tidsbegränsade anställningsformer. Det framgår dock inte riktigt att utredningen slutsats är att det inte ska göras någon ändring i gällande ordning. Den innebär alltså enligt Överklagandenämndens beslut att kyrkoordinationen i huvudsak inte medger tidsbegränsade förordnanden som kyrkoherde. Inte heller utskottet menar att det bör göras någon ändring av denna ordning. Därmed föreslår utskottet att första och tredje att-satserna i motion 2016:9 ska avslås. Vad gäller motionens andra att-sats om domkapitlets ställning uppfattar utskottet att detta snarast är sådant som bör kunna aktualiseras vid de årliga överläggningar som hålls med domkapitlet och kyrkostyrelsen.

Vid förra årets kyrkomöte behandlade Tillsyns- och uppdragsutskottet vissa frågor om utbildning för kyrkoherdar i sitt betänkande 2015:2 *Utredning om utökning av kyrkoherdeutbildningen*. Av kyrkostyrelsens redovisning i skrivelsen KsSkr 2016:2 framgår att det pågår ett arbete på detta område som avses kunna redovisas till kyrkomötet 2017. Utskottet menar att det nu inte på det sätt som föreslås i fjärde att-satsen i motion 2016:9 bör ges något nytt uppdrag till kyrkostyrelsen avseende kyrkoherdeutbildningen.

Uppsala den 29 september 2016

På Tillsyns- och uppdragsutskottets vägnar

Britas Lennart Eriksson, ordförande

Gunnar Edqvist, sekreterare

Beslutande: Britas Lennart Eriksson, ordförande, Inger Wahlman, Roine Olsson, Anna Forssell, Lars Risberg, Emilia Lindstrand, Hans-Olof Andrén, Emma Hedlundh, Mattias Rosenquist, Sven Kerst, Anna Ekström, Sten Elmberg, Lisbeth Göranson, Anders Novak och Hanna Unger.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Margareta Carlenius, Catharina Erdtman, Kent Karlsson, Stefan Linderås, Bertil Murray, Ingrid Borgström, Helena Nordvall, Kerstin Rossipal, Anna-Lena Carlsson, Ann-Christin Alexius, Helena Elmquist, Helena Björkman och Johan Blix.

Biskoparna Eva Brunne och Per Eckerdal har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot beslutet i TU 2016:4 och yrkar bifall till motionen.

Sven Kerst

Kyrkomötet
Läronämndens yttrande 2016:6y

Tidsbegränsad anställning för kyrkoherde och stiftsbiskop

Läronämndens yttrande över motionerna 2016:9 och 2016:10

Läronämnden har vid flera tillfällen tidigare yttrat sig när det gäller frågan om tidsbegränsad anställningstid för biskopar, senast i Ln 2015:9 y:

I Läronämndens yttrande Ln 2009:1y anförs:

När det gäller frågan om begränsning av biskoparnas tjänstgöringstid vill Läronämnden hänvisa till sitt tidigare yttrande i frågan Ln 1991:13. Där framförs att:

”I Svenska kyrkan vigs biskop till ett uppdrag som i princip är livsvaraktigt. Det måste inte nödvändigtvis vara på det sättet. Men det utgör en viktig sida av vår kyrkas sätt att värna om den nödvändiga lednings- och tillsynsfunktionen (episkope). Av ålder har vår kyrkas ordning med biskopar betraktats som en Andens gåva till henne. I konsekvens med detta har biskopstjänsten inte setts enbart såsom ett för viss tid givet uppdrag, vilket upphör eller kan förnyas för en ny period.

Att biskopstjänsten är en i princip livsvaraktig tjänst kan också ses som ett uttryck för vad som brukar kallas den dubbla ansvarslinjen och som är en grundläggande princip för Svenska kyrkan.”

Om Svenska kyrkan vill finna andra modeller vad gäller biskoparnas tjänstgöringstid är det nödvändigt att dessa modeller är förenliga med ovanstående grundsyn.

Frågan om generell tidsbegränsning av kyrkoherdens uppdrag är i jämförelse med biskopens uppdrag av annan karaktär. Det är en anställningsform inom Svenska kyrkan som i princip kan se ut på olika sätt. Kyrkoherden har dock i en episkopal kyrka ett särskilt uppdrag i vinningstjänsten att utöva tillsyn över all verksamhet i församling/pastorat. Läronämnden menar att det gemensamma ansvaret i församlingen förutsätter förtroendevalda organ och vinningstjänst i samverkan men med självständiga uppdrag. Därför gagnas den grundläggande uppgiften i församlingen av ett tydligt kyrkoherdeuppdrag med kontinuitet över tid.

Läronämnden menar att domkapitlets roll i en episkopal kyrka bör vara betydande och ser därför inga hinder mot att domkapitlet får större inflytande och tydligare roll.

Uppsala den 31 augusti 2016

På Läronämndens vägnar

Antje Jackelén, ordförande

Jenny Sjögren, sekreterare

Närvarande: Ärkebiskop Antje Jackelén, ordförande, biskop Ragnar Persenius, biskop Martin Modéus, biskop Åke Bonnier, biskop Johan Dalman, biskop Mikael Mogren, biskop Fredrik Modéus, biskop Johan Tyrberg, biskop Per Eckerdal, biskop Sören Dalevi, biskop Eva Nordung Byström, biskop Hans Stiglund, biskop Sven-Bernhard Fast, biskop Eva Brunne, Eva-Lotta Grantén, Anna Karin Hammar, Margarethe Isberg, Karin Johannesson, Håkan Möller, Jesper Svartvik och Kristin Zeiler.